

nemškem jeziku (str. 483-494) in seznam *Virov in literature* (str. 497-509), ki nam pomaga razumeti veliko zgodovinsko in filozofsko razgledanost avtorja *Kranjske med dvema Ivanoma*. Če opozorimo tudi na znanstveni aparat, lahko na osnovi avtorjeve široke raziskovalne poglobitve poudarimo še njegovo suvereno poznavanje virov, v katerih je utemeljil svoje delo. Ob tem naj omenimo, da kvalitetno raven *Kranjske med dvema Ivanoma* poudarjata še avtorjev izrazit intelektualni naboj in njegova k dosledni znanstveno-raziskovalni kritični objektivnosti zavezana vrednostna razčlemba obravnavane teme. Gre torej za delo, ki se z vso relevantno znanstveno težo vključuje v slovenski zgodovinsko prostora in je dobrodošlo v slovenski humanistični znanosti sploh. Avtor, ki ga že poznamo po odlični monografiji *Slovenski klasični liberalizem*,¹ je tako s svojim novim delom, ki mu je dal problemsko zelo dobro domišljen glavni naslov, pomembno obogatil spoznavni obseg narodovega zgodovinskega spomina.

S študijo *Kranjska med dvema Ivanoma* je torej med nas prišlo delo, ki ga lahko v resnici priporočimo vsakomur, ki ga zanima idejnopolitično ozadje katoliško-liberalnega spora in ga pri tem vodi hotenje po objektivnem in ideološko neobremenjenem presojanju tega pomembnega in žgočega vidika slovenske novejša zgodovine. Študija je še kako potreben odgovor na različne predsodke, ki še vedno nerešljivo obremenjujejo posamezna razmišljanja o (zgodovinskem) soočenju med *katolištvom* in *liberalstvom* na Slovenskem in zato pomembno prispeva k nerazdirajočemu in ustvarjalnemu iskateljstvu, ko premišljujemo o idejnopolitičnih osnovah našega narodnega (samo)zavedanja in nacionalne biti. Med nas je prišla pravi čas, saj imamo Slovenci v sedanjih evropskih bivanjskih razsežnosti priložnost, da znova opredelimo svoja vrednostna izhodišča. Bergantovo delo nam to zelo dobro ponuja. Naj na koncu povemo, da je *Kranjska med dvema Ivanoma* za tisk prirejena doktorska disertacija, ki jo je avtor leta 2001 ubranil na Teološki fakulteti v Ljubljani. Potem ko dolgo ni uspel najti založnika, je v knjižni obliki izšla ob podpori in razumevanju Poslanske skupine Evropske ljudske stranke (krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov v Evropskem parlamentu. Tako se v *Predgovoru* (str. 9-11) srečamo tudi z besedami poslanke ELS (KD) in ED Ljudmile Novak, ki je o knjigi utemeljeno zapisala, da daje odgovor na vprašanje, v kolikšni meri sta obe vodilni slovenski idejnopolitični usmeritvi na prehodu iz 19. v 20. stoletje "prispevali k oblikovanju Slovencev kot politično, socialno in gospodarsko zrelega naroda" (str. 9).

Jurij Perovšek

Eric Hobsbawm, *Zanimivi časi: moje doživetje 20. stoletja*, Sophia Ljubljana 2004, 420 strani, ilustr.

Leta 1917 rojeni Eric Hobsbawm se uvršča med najuglednejše sodobne zgodovinarje. Je član Britanske akademije in Ameriške akademije znanosti in umet-

¹ O omenjeni monografiji glej Jurij Perovšek: Zvonko Bergant: Slovenski klasični liberalizem. Idejno-politični značaj slovenskega liberalizma v letih 1891-1921. Nova revija, Ljubljana 2000, 232 strani, ilustr. Prispevki za novejšo zgodovino, 2001, št. 1, str. 159-163.

nosti ter nosilec častnih nazivov več uglednih svetovnih univerz. Med njegova najbolj znana dela se uvršča tetralogija dvestoletne svetovne zgodovine od francoske revolucije do konca 20. stoletja: *The Age of Revolution*, *The Age of Capital*, *The Age of Empire* in *The Age of Extremes*. V slovenščino sta prevedeni deli *Obdobje revolucije* in *Čas skrajnosti: Svetovna zgodovina 1914-1991*.

Hobsbawmovo zadnje delo *Interesting Times. A Twentieth-Century Life* je prvič izšlo v Londonu leta 2002, lani pa smo ga v prevodu esejistke, filmske in gledališke kritičarke ter novinarko Rape Šuklje pod naslovom *Zanimivi časi: Moje doživetje 20. stoletja* dobili tudi pri nas. Čeprav ima knjiga naravo avtobiografskega dela, danes 87-letni Hobsbawm zanika, da bi bila pisana kot osebna izpoved, saj, kot pravi, noben živi avtobiograf ne more govoriti svoje privatne resnice o stvareh, ki zadevajo tudi druge žive ljudi, ne da bi neopravičljivo ranil čustva nekaterih izmed njih. Pravi, da je napisal svetovno zgodovino, ki je oblikovala izkušnje posameznika, svetovno zgodovino, ki je ponudila omejen niz alternativ, na podlagi katerih so ljudje oblikovali svoja življenja; ne povsem kakor bi hoteli in ne v pogojih, ki bi si jih sami izbrali.

Odličen poznavalec evropske in svetovne zgodovine 20. stoletja je Eric Hobsbawm v razlago razvoja zgodovinskih dogodkov spretno in subtilno vpletel svojo življenjsko zgodbo in zgodbe svojih bližnjih, prijateljev, sodelavcev itd. Kot trdi, s svojim pisanjem nikoli ni iskal simpatij in potrditve, temveč si je prizadeval predvsem razumeti zgodovino. Svojo pripoved v pričujočem delu pričinja na Dunaju, kamor se je s starši preselil v zgodnjih otroških letih, nadaljuje pa v politično vročem Berlinu v času weimarske republike. Posebno pozornost posveča razvoju nacističnega in komunističnega gibanja v mestu, ideologijama, ki sta v tridesetih letih prejšnjega stoletja začeli opredeljevati evropsko politično zgodovino.

Hobsbawm se je v času Hitlerjeva prihoda na oblast preselil v London. Leta 1935 je bil sprejet na ugledni Cambridge, čemur v knjigi *Zanimivi časi* namenja posebno poglavje. Britansko družbo je v tem času postopno preoblikovala popularna kultura, ki se je po mnenju Hobsbawma Cambridgea dotaknila šele v petdesetih letih; ustanova se mu je v času njegovega vpisa zdela zaplankana, zlasti ker razen ekonomiji ni priznavala mesta družboslovnim vedam. Hobsbawm se je v času študija na Cambridgeu srečal s protivojnim, antifašističnim in antinacističnim gibanjem, ki ga je okrepila španska državljanska vojna; to je avtorja tudi osebno izoblikovalo. Leta 1932 je postal komunist, štiri leta kasneje pa se je uradno pridružil komunistični partiji. Kot dobrega poznavalca in zagovornika idej Karla Marxa ga je kasneje pogosto spremljala oznaka marksistični zgodovinar.

Drugo svetovno vojno je Hobsbawm preživel kot aktivni vojak britanske armade. Vojna leta je opisal kot najbolj nezadovoljna leta svojega življenja. Leta 1948 se je v Evropi dvignila železna zavesa, začela se je tako imenovana hladna vojna, ki jo je Hobsbawm že spremljal z budnim očesom zgodovinarja, zato je njegova interpretacija takratnih dogodkov še posebej poglobljena, za bralca pa poučna in inspirativna. Če se avtor izkaže, denimo, kot odličen poznavalec Stalinove politike po drugi svetovni vojni, pa dviguje roke nad kulturno revolucijo v šestdesetih letih. Priznava, da sam ni bil del gibanja *sex-drugs-rock&roll*: "*Kar sem pisal o šestdesetih letih, je to, kar more napisati avtobiograf, ki nikoli ni oblekel kavbojk.*" V tem času se je intenzivno posvečal raziskovanju zgodovine, zato je posebno poglavje svoje avtobiografije namenil pregledu dela najpomembnejših zgodov-

vinarjev svojega časa in predstavitvi lastne percepcije zgodovinopisja v času svetovne globalizacije. Miselno dovršena so tudi esejska razmišljanja v poglavjih *Od Franca do Berlusconija*, *Od Roosevelta do Busha* in razmišljanje o *Tretjem svetu*. Hobsbawm v njih niza zanimive primerjave, do katerih je prišel na podlagi znanstvenih ugotovitev po večdesetletnem poglobljenem študiju virov in literature.

Hobsbawmovi *Zanimivi časi* bodo kot življenjska izpoved erudita pomagali k boljšemu razumevanju nemirnega 20. stoletja. Čeprav delu ne manjka manj znanih zgodovinskih dejstev - da, denimo, prebivalci Berlina niso bili nikoli večinsko privrženi Hitlerjevi politiki -, bodo zgodovinarji v njem cenili predvsem Hobsbawmov prispevek k razumevanju zgodovinskega trenutka, nujnega predpogoja za razumevanje zgodovinskih dejstev. Zdi se, da se je želel Hobsbawm, ki je knjigo posvetil vnukom, spraviti s samim seboj kot človekom in zgodovinarjem. Ne glede na to bo radoveden in vedoželjen bralec, ki skuša odgovore na vprašanja o življenju iskati v zgodovini, s Hobsbawmovo pomočjo lažje razumel tudi sodobne družbene pojave. Dolgoletni univerzitetni profesor in pisec številnih knjig ne pomišlja kritično komentirati tudi sodobne politike Združenih držav Amerike, ko v zaključku pravi: *"Naš problem je predusem, da imperij Združenih držav ne ve, kaj hoče ali more storiti s svojo močjo ali njenimi mejami. Vztraja zgolj pri tem, da kdor ni z njim, je proti njemu. To je problem življenja na vrhu "ameriškega stoletja". Po puberteti sem prebil v ZDA več časa kot v katerikoli drugi deželi razen v Britaniji. Pa sem vendarle vesel, da moji otroci niso odraščali tamkaj in da sam pripadam drugi kulturi."*

Mateja Ratej

Jakob Štukl, *Iz mojega življenja*, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradivo in razprave 24, Ljubljana 2004, 142 strani.

Jakob Štukl je spomine na najburnejša in najbolj odločilna leta svojega življenja napisal v prvem letu druge svetovne vojne, ko je ta prestopila bregove njegove domovine, se pravi leta 1941. Pomagal si je z zapiski, ki so nastajali sproti, sočasno z opisanim dogajanjem, kar spisu daje potrebno stvarnost in natančnost, sicer spomini navadno postanejo bolj selektivni in pristranski, kot je to v tem primeru. Gotovo je nepristranskost in s tem občutek objektivnosti tudi plod nenavadno doslednega in do skrajnosti obvladanega značaja pisca.

Pripoved, za katero njegov sin, prireditelj in eden od urednikov besedila trdi, da je napisana zgolj za domačo uporabo in brez literarnih ambicij, teče zelo lepo, z velikim občutkom za bralca, niti za trenutek dolgočasno in z veliko pozornostjo za okolje dogajanja. Marsikatera avtorjeva opažanja imajo veliko kulturnozgodovinsko vrednost, saj gre za opažanja malega človeka, čeprav nadpovprečno inteligentnega in vedoželjnega, ki so v tovrstni literaturi razmeroma redka. Večinoma imamo priložnost brati spomine in pričevanja vsakovrstnih izobražencev, politikov, literatov ipd., ki so prepričani, da je imela njihova življenjska usoda posebno vrednost tudi za druge. Pri Štuklu kaže, da je čtivo bolj plod njegove osebne doslednosti in želje, da bi tudi spomine primerno uredil, tako da jih je prenesel na